

Spiritul leninist

Nu multe zile sînt atît de importante în totalitatea biografiilor omenesti, ca aceea de 22 aprilie 1870, și poate că nici una. Ziua de 22 aprilie 1870 a dat omenirii un om, care fiind, cum pe bună dreptate a spus un poet, „dintre oameni, cel mai omenesc”, avea să-i arate că aceasta înseamnă și cuprinde o nebănuită culme de forță, noblețe și geniu. Nimeni, pînă la Lenin, nu a arătat omului o atît de extraordinară imagine de sine însuși, arătîndu-i în același timp, prin exemplul său, că ea este realizabilă, că spre ea duce idealul de perfecțiune, zidit, din prima clipă, în plămada sa.

Pentru a se afirma în această capodoperă, umanitatea nu este datoare numai naturii, care a realizat în desăvîrșirea personalității lui Lenin, una dintre cele mai minunate și mai generoase lucrări ale sale, și nici numai destinului, care i-a creat posibilitatea, exterioară, de a se manifesta în toată strălucirea, smulgînd-o din virtualitate, latență și secret. Ci, mai ales, lui Lenin însuși, care a preluat opera naturii și a destinului, de acolo de unde acestea nu-i mai puteau adăuga nimic, de acolo de unde puterea lor era absolut sleită, și a valorificat-o, a împlinit-o perfect, printr-o nouă forță — forța misiunii sale revoluționare, forța conștiinței sale comuniste. Cu tot geniul său de cugetător, cu toată inegalabila sa vocație de conducător, organizator și om de acțiune, cu tot ansamblul, amețitor prin bogăție și profunzime, al calităților sale intelectuale, pe Lenin l-a definit calitatea conștiinței morale, calitatea care l-a pus în slujba omului și a poporului, înainte de a-l pune în fruntea lor — într-un cuvînt, calitatea de comunist. Un Iuliu Cezar, șef al taberei conservator-oligarhice romane, nu e de neimaginat. Un Napoleon, colosal comandant de oști în slujba monarhiei burbone și a coalițiilor antifranceze, apare ca foarte posibil. Dar un Lenin necomunist e întrutotul de neconceput, un Lenin necomunist nu mai e Lenin, prin nimic. Și aceasta, cum spuneam, nu mai este nici opera naturii, nici opera destinului, ci numai opera conștiinței sale.

Prin Lenin, lumea a înțeles și a avut dovada că, prin conștiință revoluționară, prin conștiință comunistă, omul poate atinge pragul cel mai de sus al forței și nobleței sale.

* * *

Lenin a fost filozof, om politic, scriitor, ziarist, conspirator, luptător revoluționar, șef de partid, șef de stat, legislator — capacitățile sale acoperă toate suprafețele piramidei intelectuale și morale a omului, piramidă al cărei vîrf este leninismul, este însuși Lenin. Unul dintre planurile imense ale acestei piramide este cultura, este teoria leninistă a culturii, ordonatoare și fertilizatoare a teoriei marxiste, program cultural al epocii de înfăptuire a revoluției, al epocii de realizare a statelor și societăților socialiste. Pe întinderea unui atît de uriaș sistem de idei, diferitele probleme ale artei n-au putut fi analizate și dezbătute decît în liniile lor mari, oarecum

de sus. Găsim, desigur, presărate ici și colo, numeroase reflecții ale lui Lenin, privitoare la teatru, căci, ca mare iubitor de cultură și artă, el a urmărit și teatrul, printre picături: amintirile unui sau altuia dintre tovarășii săi de exil ni-l arată cățărându-se la cele mai de sus galerii ale Operei pariziene, sau ale cutăruși alt teatru, sau ale vreunei săli de concert, privind și ascultând cu cea mai atentă, teribilă, pe care o acorda fiecărui fenomen de cultură, ca și, de altfel, fiecărui fapt de viață, fiecărei manifestări de umanitate. Dar învățătura leninistă despre teatru — care există, care este de o mare bogăție, de o deplină noutate și de o decisivă, istorică, importanță — trebuie descoperită și înțeleasă în întregul teoriei culturale a lui Lenin. Lenin nu a formulat sentințe de artă, nu a elaborat dogme, a fost un adversar îndrăgostit și disprețuitor, deopotrivă a lui **mură-n-gură** și al refetărilor intangibile, sacrosancte, peste timpuri, locuri, oameni și împrejurări. Teoria lui este o enunțare de principii, al cărei prim caracter se arată a fi deschiderea spre o aplicație vie, creatoare, îndrăznească, totdeauna a realității multiforme și mereu schimbătoare. Credința, credința nedezmințită, intransigentă, patetică, trebuie să se aplice la esența principială, ideologică, și la urmărirea neobosită, neșovăielnică, neabătută a idealului. **Inițiativă, sinceritate, îndrăzneală** — iată cuvinte de maximă frecvență în teoria leninistă, cuvinte pe care el le-a încărcat cu un adevărat sens programatic.

Care este, în privința artei, miezul ideologiei leniniste, în ce direcție dictează ea orientarea activităților și operelor artistice de tot felul? Teoria leninistă ne spune că arta este o funcție socială, în întregime și direct integrată și angajată în procesul de viață al societății respective. Nu există și nu poate exista autonomie a artei, cum nu există autonomie a nici unui fenomen de suprastructură. Tendința de evadare a artei din cercul de fier al legii istorice și sociale nu poate duce decât la eșec, la trădare a originii și a misiunii ei fundamentale.

Creatorul dezvoltării neconținute a societății fiind poporul, — arta, ca și întreaga cultură trebuie să slujească poporul, să fie, în stadiul socialist al evoluției, **ale poporului**. Afirmarea conștientă a apartenenței artei la programul de viață și creație al întregului popor reprezintă saltul de conștiință leninistă al artei și artistului, și, prin el, eliberarea și libertatea lor definitivă. De aci, rezultă implacabil că arta este acțiune, că, în întregul ei, cultura este acțiune, luptă, — căci viața unui popor este neîntreruptă acțiune și luptă. Un popor care nu acționează, o viață colectivă care nu e acțiune nu există, sînt moarte.

Viața socialistă a unui popor fiind acțiune conștientă, luptă organizată pentru realizarea unor scopuri clare, acțiunea însăși a artei trebuie să fie conștientă, orientată, clară. Aceasta implică, cu necesitate, un bogat conținut ideologic, o arzătoare văpaie de ideal. Arta acționează în sensul

acțiunii poporului, dar ea acționează, în același timp, asupra poporului, prin capacitatea ei oglinditoare, călăuzitoare, **pre-văzătoare**. Imperativul educativ al artei socialiste este implicat în toate condițiile ei de naștere și de dezvoltare.

* * *

Printre toate artele, teatrul este cel mai chemat să se conformeze acestui riguros silogism, și cel mai rapid, mai imediat beneficiar al său. De spiritul leninist al culturii revoluționare se leagă o extraordinar de înfloritoare reinnoire a dramaturgiei și a artei spectacolului. Distanța dintre teatrul de dinainte și de după marea revoluție leninistă este uriașă. Acest proces de reinnoire, de adevărată renaștere a teatrului nu s-a produs numai în prima țară a socialismului, în patria lui Lenin, ci a continuat să se producă, în forme din ce în ce mai diverse, și cu rezultate din ce în ce mai bogate, în toate țările socialiste — și îl vedem propagându-se și afirmându-se chiar în țările care nu s-au eliberat încă din lanțurile capitalismului. Această înflorire a spiritului leninist în condițiile diferite ale diverselor națiuni și popoare constructoare ale socialismului este un fenomen de cel mai pur spirit leninist, și o confirmare strălucită a fecundității inepuizabile a spiritului leninist. Mimetismul, repetarea și șablonul, de care, o vreme, multe teatre nu s-au putut feri, s-au dovedit sterile, s-au dovedit contrare spiritului leninist, și au fost înlăturate prin aplicarea îndrăzneță și sinceră a însuși acestui spirit. Dramaturgia și teatrul românesc nu mai sînt de mult în faza șovăielnicilor începuturi rezultate din căutarea adevăratului spirit leninist și a adevăratei căi de slujire a luptei poporului român pentru construirea și desăvîrșirea socialismului. Ultimii ani au marcat o orientare fermă și cuprinzătoare, o armonizare din ce în ce mai deplină între diferitele coordonate ale spiritului revoluționar leninist: tradiție și revoluție, patriotism și internaționalism proletar, condiții naționale specifice și unitate doctrinară marxist-leninistă.

Sintem, însă, departe de a fi valorificat toate ideile cuprinse în învățătura leninistă, în continuarea și dezvoltarea ei de către Partidul Comunist Român, în bogata experiență de viață și în opera istorică înfăptuită de către poporul nostru în această epocă.

Aniversarea nașterii marelui geniu al revoluției comuniste ne amintește, deopotrivă, și de eșecuri și de biruințe, și ne cere să medităm asupra unora și altora, în adevărat spirit leninist: adică socialist, patriotic și liber.

